

ÖĞRENCİLERİN MUHASEBE MESLEK ETİĞİ ALGISI: GAZİ ÜNİVERSİTESİNDE BİR UYGULAMA

Seyhan ÇİL KOÇYİĞİT¹
Maida UZUNER²
Emrah SALĞIN³
Musa YÜKSEK⁴

Özet

Bu çalışma muhasebe meslek etiğinin algılanma düzeyinin tespiti amacıyla yapılmıştır. Muhasebe meslek etiği algılamaları beş alt boyutta incelenmiştir. Bu boyutlar; dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve mesleki davranıştır. Bu amaç doğrultusunda, Gazi Üniversitesi 2016-2017 Güz yarıyılında İşletme bölümünde kayıtlı bulunan hazırlık, birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde anket uygulanarak anket yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde gruplar arasında karşılaştırma yapmaya olanak sağlayan Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H Testi uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin genel anlamda muhasebe meslek etiğini algılama düzeylerinin “orta” olduğu görülmüştür. Araştırma hipotezleri sonucunda ise, öğrencilerin cinsiyet, okuduğu sınıf, öğrenim türü, öğrenim dili, mezun olunan lise türü, lise öğrenimi sürecinde staj yapma durumu, staj veya çalışma süresi, meslek etiği dersi alma durumu, ders notu, meslek etiği dersini duyma biçimi ile muhasebe meslek etiği algılaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Meslek, Etik, Muhasebe Mesleği, Muhasebe Meslek Etiği Algısı.

Jel Sınıflandırılması: M41, M49

THE ACCOUNTING PROFESSIONAL ETHICS PERCEPTION OF STUDENTS: THE CASE OF GAZI UNIVERSITY

Abstract

This study was conducted to determine the level of perception of accounting professional ethics. Perceptions of accounting professional ethics were examined in five subdimensions. These dimensions include honesty, impartiality, professional competence and due care, confidentiality and professional behaviour. For this purpose, a questionnaire was conducted with students in the preparatory program as well as first, second, third and fourth grade students registered in the 2016-2017 Fall Semester at the Gazi University and Department of Business Administration. The obtained data were analysed via the Mann Whitney U Test and Kruskal Wallis H Test which are used to compare data gathered from different groups. As a result of this study, students' overall levels of the perception of the accounting professional ethics were observed to be at an “average” level. As regards the research hypotheses, it was seen that there was no significant statistical difference between students' perception of the accounting professional ethics and students' gender, class, type of the study program, language of instruction, length of internship or work, the state of being registered or not in the professional ethics course, grade note, format of the hearing Professional Ethics course and their perception in the professional ethics course.

Key Words: Profession, Ethics, Accounting Professional, The Perception of Accounting Professional Ethics.

Jel Classification: M41, M49

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, İİBF, Sağlık Yönetimi Bölümü, seyhanc@gazi.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, SBE, Hastane İşletmeciliği, maida.melani.uzuner@gmail.com

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, SBE, Hastane İşletmeciliği, emrahsalgin661@gmail.com

⁴ Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, SBE, Hastane İşletmeciliği, musa.yuksekl@gmail.com

GİRİŞ

Son zamanlarda dünyada ve ülkemizde ortaya çıkan belli başlı skandalların ardından kanunların her durumda etkili olmadığı ortaya çıkmış ve meslek etiği yeniden gözden geçirilmeye başlanmıştır. Bu durum muhasebede meslek etiği kavramının boyutunu ve önemini ön plana çıkarmış ve bunun sonucunda dünyada ve ülkemizde meslek örgütleri tarafından muhasebe meslek etiği ilke ve kurallarının yeniden değerlendirilmesi, düzenlenmesi ve hatta yeni kanunların çıkarılmasına sebep olmuştur (Yıldız, 2010: 156). Günümüzde artık etik ilkeleri benimsemeyen bir meslek düşünülmemektedir. Etik ilkeler meslekleri tanımlayan, mesleklere karakter kazandıran, mesleği belirli kalıplara koyan değerlerdir. Bu değerler iş ortamında başarılı ve sağlıklı ilişkilerin temelini oluşturmaktadır (Selimoğlu, 2006:437). Özellikle mesleki etikte muhasebe mesleğini icra eden bireylerin gerek tuttıkları kayıtlar gerekse kişisel veriler geniş bir kesimi doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği düşünüldüğünde, muhasebe mesleğini uygulayan bireylerin etik konusunda duyarlı ve titiz davranmalarını zorunlu kılmaktadır. Gelişmiş ülkeler meslek ahlak ve ilkelerini ilerlemenin bir aracı olarak görmektedirler. Dolayısıyla gelişmekte olan bir ülke olduğumuzu göz önünde bulundurarak muhasebe mesleğini icra etmeye aday öğrencilerin meslek etiğine bakış açılarını ve meslek etiğini nasıl algıladıklarını tespit etmeye yönelik araştırmanın, ekonomi ve iş dünyasında olumlu etkiler yaratacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, öncelikle muhasebe mesleği, etik ve meslek etiği kavramları üzerinde durulacaktır. Sonrasında ise, öğrencilerin muhasebe meslek etiğini nasıl algıladıkları tespit edilecek ve ilgili alana ilişkin gelecekte yapılacak araştırmalar ve bu bağlamda yapılacak uygulamalara ilişkin önerilere yer verilecektir. Sözü edilen amacın gerçekleştirilmesi için 2016-2017 Güz yarıyılında Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümü hazırlık, birinci sınıf, ikinci sınıf, üçüncü sınıf ve dördüncü sınıfta kayıtlı bulunan toplam 1565 öğrenciden 335 kişiye anket uygulanmıştır.

I. MUHASEBE MESLEĞİ

Meslek, belli bir bilgi ve yetenek gerektiren, fiziksel ve zihinsel olarak mal ve hizmet üreten ve bu mal ve hizmet karşılığında gelir elde etmek amacı ile yapılan tüm uğraşlardır. Yapılan bir “iş” ve “uğraşı”nın meslek olarak nitelendirilebilmesi için ise bir takım özelliklerin bulunması gerekir. Bu doğrultuda, bir iş veya uğraşı;

- Sürekli gelişen ve karmaşık bir bilgi yapısını içinde bulunduruyorsa,
- Uygulamada ortaya çıkan problemlerin çözümünde mesleki yargıdan faydalanılıyorsa,
- Kamu yararı güden mesleki bir yükümlülük var ise, meslek olarak kabul edilmektedir (Marşap, 1996: 119).

Muhasebe, temel kavramlar, prensipler, kabul edilmiş kurallar dâhilinde, işletmeler ile alakalı mali ve ekonomik hadiseleri, bir bütün olarak kaydeden, sınıflandıran, raporlayan, denetleyen ve ilgililere objektif bilgi sunan bilim dalıdır (Akdoğan, 2003: 17).

Muhasebe mesleği, gerçek ve tüzel kişilere ait işletmelerin ve bu işletmeler ile ilişkisi olanların, hak ve sorumluluklarını belirlemek amacıyla muhasebenin ilke ve kurallarına uygun olarak işletmelerin varlık, sermaye, borç ve alacaklarını kaydetme ve bunların kaydedildiği mali tablolar yardımı ile yorum yapma işidir (Düzmen, 2003: 6).

Muhasebe mesleği Türkiye’de 13.06.1989 yılında yürürlüğe giren 3568 Sayılı “Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” ile Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik, Yeminli Mali Müşavirlik olmak üzere üç unvan olarak düzenlenmiştir. 26.07.2008 tarih ve 26948 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5786

sayılı Kanun ile 01.06.1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun adı "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" olarak değiştirilmiştir.

II. ETİK KAVRAMI ve MESLEK ETİĞİ

II. I. Etik Kavramı

Etik sözcüğü, Yunancada Ethikos veya Ethos kelimelerine dayanan bir kavramdır. Dilimizde "törel, töre bilimi" anlamlarına gelen bu kavram, bireyler arasındaki ilişki düzeylerine ait değerleri; iyi/kötü veya doğru/yanlış olarak nitelendirerek buna ilişkin ortaya konan davranışların kökenini ve dayanağını araştıran felsefe bilimidir (İşgüden, 2007: 51).

Etik, insanlar arasındaki ilişkilerin özünde yer alan değerlerin, ahlaki açıdan iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış olanın temellerini araştıran felsefe alanıdır (Akdoğan, 2003: 5). Başka bir tanıma göre etik, kişilerin ahlaki değer ve toplumsal sorumluluk altında ne şekilde davranacaklarını açıklayan kurallardır. İnsanlara davranışlarını ne şekilde yapılması gerektiğini belirlemede yön veren kurallar olarak ifade edilen etik, yazılı veya sözlü olarak belirlenen bir takım fikir, karar ve değerlerin uygulaması ile gerçekleşir (Aksoy, 2006: 18).

Etik, kişilerin nasıl davranmaları gerektiğini gösterir. Aynı zamanda görev ve sorumlulukları esas alan bir davranış kuralı ya da disipline işaret eden etik, bireylerin neleri yapıp neleri yapmaması gerektiği hususunda davranış biçimini tanımlayan kuralları da kapsamaktadır (Josephson, 1995: 83).

Etik ile ilgili literatür incelendiğinde bir çok farklı kaynaklarda hemen hemen benzer anlamlara gelen tanımlar yer almaktadır. Genel itibarı ile etik, insan davranışlarını ele almakla birlikte bu davranışların ahlaki bütünlük içerisinde tanımlanmasını doğru ve yanlış olarak belirleyen kriterler bütünüdür (Saban-Atalay, 2005: 50).

II. II. Meslek Etiği

Meslek etiği, belirli bir meslek grubunun, mesleği ile alakalı olarak oluşturup, koruduğu; meslek üyelerine emreden, onları belli bir şekilde davranmaya zorlayan, bireysel eğilimlerini kısıtlayan, yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan, meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaç edinen mesleki ilkeler bütünüdür (Kırel, 2000: 4). Bir başka tanıma göre meslek etiği, bir mesleğin faaliyetleri aşamasında toplum çıkarı düşünülerek uyulması gereken davranış kurallarıdır. Mesleki etik, insan ilişkilerine dayanır yani meslek mensuplarının birbirleri ile üçüncü kişilerle ilişkilerinde uymaları gereken davranış şekilleridir (Soylu, 2010: 8).

Bu tanımlardan hareketle meslek etiği, kişilerin mesleki faaliyetlerinde birbirleriyle çatışmasını önlemek ve meslek mensuplarının birbirleriyle uyum içerisinde çalışmalarını sağlayacak davranış biçimlerini tanımlayan kurallar bütünü olarak düşünülebilir.

Meslek etiği hangi meslekten olduğu fark etmeksizin kendi ahlaki kültürünü, kendi mesleki özelliklerini ve toplumsal sorumluluklarını en uygun biçimde belirlemeye yardımcı olur. Ayrıca meslek mensupları dünyanın her tarafında meslek etiğine uymaya çalışmaktadır. Meslek mensuplarının kişisel inisiyatifinde bir uygulama olan meslek etiği, meslek mensuplarının içinde buldukları toplum, çevre ve mesleki eğitim sistemi de meslek etiğine verilen değerle önemli rolleri olan etmenlerdir (Aymankuy-Sarıoğlu, 2005: 30).

II. III. Muhasebe Mesleği ve Etik

Muhasebe meslek etiği konusunda yapılan ilk kapsamlı çalışmalar ABD’de AICPA tarafından yayımlanan “Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği Standartları” ile başlamış olup, bu standartlar 1988 yılında tekrar düzenlenerek, “Mesleki Standartlarda Yeniden Yapılanma Planı” adında ve “Mesleki Davranış Yasası İlkeleri ve Kuralları”nı kapsayacak biçimde yayımlanmıştır (Uslu, 1998: 27).

Muhasebe mesleği, meslek mensubu olan bireyin bağımsızlığını, kendisini geliştirmesini ve dürüstlüğü ifade eder. Ayrıca, muhasebede meslek etiği, müşterilere ve topluma ahlak kuralları çerçevesinde hizmet edilmesini gerektirir. Hizmet ise, mesleği icra edenlerin yeterli uzmanlığa erişmiş, kendisini ispatlamış, tarafsız ve güvenilir olma erdemlerine sahip bireyler olmayı gerektirir. Diğer taraftan toplumun meslek mensuplarından bir takım istekleri bulunmaktadır. Bu nedenle muhasebe ve denetim mesleğini yürüten görevliler de topluma karşı sorumludur (Çiftçi-Çiftçi, 2003: 82).

Bir başka tanıma göre muhasebe meslek etiği, muhasebe meslek mensuplarınınca hem faaliyetlerin yürütülmesi esnasında hem de herhangi bir nedenle mesleki eylemlerin aksadığı zamanlarda, yasalara uygun işlemlerin yapılmasıdır. Aynı zamanda faaliyetler yürütülürken topluma sunulan bilgilerde halkın değer yargılarını göz ardı etmeden etik kurallarınca uygun hareket etmektir (Daştan, 2009:285).

Muhasebe mesleğinde etik dışı davranışlarda bulunmak toplumun tamamını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilir. Örneğin bir işletme etik dışı davranışta bulunarak gerçek muhasebe verilerini gizleyip vergi kaçırması durumunda toplumun tamamını etkileyecek bir durum yaratmış olur.

III. LİTERATÜR TARAMASI

Ülkemizde Muhasebe Meslek Etiği ile ilgili olarak literatür taraması yapıldığında karşılaşılan çalışmalar aşağıdaki gibidir:

İşgüden (2007)’nin yapmış olduğu çalışmada, sosyal ve kültürel değerlerin muhasebe meslek etiği üzerine etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda, meslek mensupları ve meslek etiği ilkelerinin sosyal ve kültürel değerlerden etkilendiği ortaya çıkmıştır. Nitekim kültür, ahlak, gelenek ve görenekler, örf ve adetler gibi bazı temel sosyal ve kültürel değerlerin bireysel ve toplumsal özelliklerin şekillenmesinde rol oynadığı dile getirilmiştir. Bu bağlamda sözü edilen değerlerin muhasebe mesleğine yönelik ortaya konan düşünce ve davranışların ve muhasebe meslek kurallarına uyma derecesi üzerinde etkili olduğu dile getirilmiştir.

Yıldız (2010) tarafından Kayseri il merkezinde yapılmış olan çalışmada, muhasebe kayıtlarının düzenli, doğru ve güvenilir bir biçimde sunulması amacıyla ülkemizde kanunların yetersiz kaldığı dile getirilmiştir. Öyle ki, bu noktada muhasebe ile ilgili konularda “muhasebe meslek etiği” ilkelerinin oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir. Bu çalışmada, muhasebe meslek üyelerinin (mali müşavirler), meslek etiği ile ilgili sahip oldukları bilgi, düşünce ve algılama düzeyleri tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların % 97’si muhasebe ile ilgili uygulamalarda *etik konusuna* önem vererek bu konuda eğitim alınması gerektiğini dile getirmişlerdir. Yine, bu çalışmaya katılanların % 97,9’u muhasebe meslek üyelerinin mesleki ve yasal sorumlulukların yerine getirilmesi için üniversite ve üstü bir öğrenim düzeyine sahip olunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca ankete katılanların büyük bir kısmı piyasadaki mevcut muhasebe kayıtlarının doğru ve güvenilir olmadığını dile getirmişlerdir. Son olarak bu çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının mali denetim alanındaki yetersizlik, ekonomideki kayıtdışılık ve istikrarsızlık hali ve mensuplar arası politik ve siyasi görüşlerin farklılıklarından ötürü etik dışı davranışlarda bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Özyürek çalışmasında (2012), Ankara'daki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin mesleklerine ilişkin faaliyetleri yerine getirirken karşılaştıkları sorunları belirlemeye çalışmıştır. Ayrıca bu çalışmada, muhasebe meslek etiğine yönelik standartlaşmanın getirdiği fırsatlar ve riskler de ortaya konulmuştur. Çalışma sonucunda, mevzuat ve vergi kanunlarında sık yaşanan değişikliklerin muhasebe mensupları tarafından takip etmeyi zorlaştırdığı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle özellikle vergi matrahlarına ilişkin aksaklıkların giderilerek yapılacak düzenlemelerin anlaşılabilirliğinin sağlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ayrıca, her ne kadar muhasebe mesleğine atılanların öğrenim düzeylerinin artış gösterdiği bilirse de melege yönelik eğitimlerin ciddi oranda arttırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Çetin, Dağlı ve Sevinç (2014) çalışmalarında, muhasebe meslek etiği ve meslek mensuplarının etik hakkındaki görüşlerini incelemişlerdir. Isparta ilinde yapılan bu çalışmada; muhasebe mensuplarının mesleklerine ilişkin gerekli bilgiye önem verdikleri, meslek etiğini farklı bir disiplin alanı olarak gördükleri, muhasebe mesleğinde faaliyette bulunacakların sır saklama konusunda özel bir gayret içerisinde bulunması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Yine bu çalışmada, muhasebe mensuplarının ülkemizdeki yasal ve ahlaki değerlere daha az önem verdikleri ortaya çıkmıştır. Katılımcılar bu sonucun, yönetici ve mükelleflerin ortaya koyduğu baskıdan kaynaklandığını dile getirmişlerdir.

Erol Fidan ve Subaşı (2014), İstanbul genelinde muhasebe meslek mensubu adaylarının (stajyerlerin) etik algılarını incelemişlerdir. Buna göre çalışmaya katılanların büyük bir çoğunluğu mesleki etik kurallara ilişkin hiçbir eğitim almadıklarını dile getirmişlerdir. Eğitim alan katılımcıların ise bu eğitimi, meslek kuruluşlarına ait yayınlardan veya staj yaparken aldıklarını dile getirmişlerdir. Yine katılımcılar, staj sürecinde meslekleri ile ilgili etik kurallara uyulmadığını ifade etmişlerdir. Bunun nedeni olarak da müşterilerin kaçırılmak istenmemesi ve buna bağlı olarak da daha çok para kazanma isteği olduğu söylenmiştir. Çalışma sonucunda stajyerlerin eğitim durumları ve cinsiyetlerinin etik kurallara yönelik önceden eğitim alıp /almama durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı ortaya çıkmıştır.

Uyar, Kahveci ve Yetkin (2015) çalışmalarında, ALTSO Meslek Yüksekokulu muhasebe ve vergi uygulamaları programı birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin muhasebe meslek etiği algısını incelemişlerdir. Ayrıca, bu çalışmada meslek etiği dersini alan öğrencilerle almayanların etik algılamalarının farklılık düzeyleri araştırılmıştır. Çalışma sonucunda, araştırmaya katılanlar muhasebe ile ilgili faaliyetlerde etik dışı davranışların mevcut olduğunu dile getirmişlerdir. Bu algılama, meslek etiği dersi alıp almama durumu ile kıyaslandığında ise, öğrenciler arasında algılama düzeyinin farklılık oluşturmadığı sonucuna varılmıştır.

IV. GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

IV. I. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin muhasebe meslek etiğini nasıl algıladıklarını ölçmek ve muhasebe meslek etiği ile ilgili yapılacak araştırma ve uygulamalara ilişkin öneriler geliştirilmesidir. Sözü edilen amaç çerçevesinde, öğrencilerin muhasebe meslek etiği algısı ortaya konulacak ve meslek etiği algısına ilişkin önerilere yer verilecektir. Bu bağlamda, çalışmada Gazi Üniversitesi 2016-2017 güz yarıyılında İşletme bölümünde kayıtlı bulunan hazırlık, birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin muhasebe meslek etiğini algılama biçimlerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Ölçüm kapsamında, muhasebe meslek etiğinin alt boyutları içerisinde yer alan; dürüstlük, tarafsızlık, gizlilik, mesleki yeterlilik ve özen ve mesleki davranış ile ilişkili görüşlere de değinilecektir.

Yukarıda ifade edilen amaçlar doğrultusunda, araştırmaya katılan öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılaması ile ilgili aşağıda yer alan hipotezler test edilecektir:

H₁: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin *cinsiyetlerine* göre muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₂: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin *okuduğu sınıf* ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₃: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin *öğrenim türü* ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₄: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin *öğrenim gördükleri dil ile* muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₅: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin *mezun oldukları lise türü* ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₆: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin *lise öğrenimleri sürecinde staj yapma durumları* ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₇: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin *staj veya çalışma süreleri* ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₈: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin *meslek etiği dersi alma durumu* ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₉: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin *meslek etiği ders notuna göre* muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₁₀: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin *meslek etiği dersini duyma biçimi* ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

IV. II. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Bu çalışmada, verilerin elde edilmesi amacıyla anket yöntemine başvurulmuştur. Bu doğrultuda Akın ve Özdaşlı (2014)'nin geliştirdiği "Muhasebe mesleğinde etik ölçeği" anket formu kullanılmıştır. İki bölümden oluşan bu form toplamda 35 soruyu içermektedir. Birinci bölümde sosyo-demografik yapıyı belirleyen sorular (10 adet); ikinci bölümde ise, muhasebe mesleğinde etik ile ilgili sorular (25 adet) yer almaktadır. Ölçekte kesinlikle katılmıyorumdan, kesinlikle katılıyorumu uzanan 5'li likert tipi ifadeler kullanılmıştır. Örneğin "meslek mensuplarının mükelleflere ait bilgileri üçüncü kişiler ile paylaşmadığını düşünüyorum" ifadesinin cevabı için 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: katılmıyorum, 3: kararsızım, 4: katılıyorum ve 5: kesinlikle katılıyorum anlamına gelmektedir.

Verilerin analizi, bilgisayar ortamında SPSS 23 paket programı (Statistical Package for the Social Science) ile yapılmıştır. Elde edilen veriler ise ilgili bölümlerde tablolaştırılarak sunulmuştur.

Ankara ili Gazi Üniversitesinde 2016-2017 güz yarıyılında İşletme bölümünde öğrenim gören öğrencilere uygulanan ankete cevap veren öğrencilerin sorulara doğru olarak cevap verdikleri varsayılmıştır. Seçilen örneklemin de evreni yansıttığı varsayılmıştır. Araştırma süresinin kısıtlı olmasından dolayı anket, sadece Gazi Üniversitesinde hedeflenen amaçlar doğrultusunda öğrenciler üzerinde uygulanmıştır.

IV. III. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Ankara Gazi Üniversitesinde 2016-2017 güz yarıyılında İşletme bölümünde kayıtlı bulunan hazırlık, birinci sınıf, ikinci sınıf, üçüncü sınıf ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Yapılacak çözümlenmelerin anlamlılık düzeyine erişiminin sağlanması amacıyla 370 öğrenciye anket uygulanarak anket yöntemi kullanılmıştır. Ancak, araştırmaya

katılanlardan 45 öğrencinin anket formunu belirlenen kriterlere göre doldurmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, toplam 335 adet anket istatistiksel analize tabi tutulmuştur.

Söz konusu örneklemin yeterli olup olmadığı konusunda aşağıdaki formül kullanılmıştır (Yamane, 2001).

$$n = \frac{N(zs)^2}{Nd^2 + (zs)^2} \quad (1)$$

Burada N yığındaki birim sayısını, z istenilen güvenilirlik düzeyi için standart normal dağılımdaki kritik değeri, d duyarlılığı, s ise standart sapmayı göstermektedir. Eğer örnekleme çalışması yığındaki oran üzerine ise; orana ilişkin varyans

$$s^2 = p.q \quad (q = 1 - p)$$

olduğundan yukarıdaki formül

$$n = \frac{Nz^2 pq}{Nd^2 + z^2 pq} \quad (2)$$

şeklinde ifade edilir.

Yığından seçilecek örneklem sayısı yukarıda (2) ile verilen formül uygulanarak elde edilir. 2016-2017 güz yarıyılında kayıtlı öğrenci sayısı 1565'dir. Çalışmanın niteliği göz önüne alınarak, örneklem sayısı, %95 güvenilirlik ve %5 duyarlılık ile tespit edilmiştir. Örneklem hatası 0,05 olarak belirlenmiştir. Bu durumda gerekli örneklem sayısı yaklaşık 308 olduğu tespit edilmiştir.

IV. IV. Verilerin Analizi

Araştırmanın bu kısmında, anket formunda yer alan soruların güvenilirliğinin test edilmesi amacıyla Cronbach's Alpha tekniğine yer verilmektedir. Yapılan çözümler sonucunda anket sorularının 0,817'lik bir düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu görülmüştür (Tablo 1). Bu oran, Kalaycı'ya göre anket sorularının oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2005: 405).

Tablo 1: Cronbach's Alpha Tekniğine İlişkin Çözümleme Sonuçları

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	Madde Sayısı
,817	,705	25

Araştırmada, anket yöntemi sonucu elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan bir diğer test tekniği de Kolmogorov Smirnov Testidir. Bu test, Bağımsız Örneklem t-Testi yönteminin kullanılabilirliğinin temel bir şartı olan "verilerin normal bir dağılıma sahip olma"koşulunu ortaya koyan bir test tekniğidir. Kolmogorov Smirnov Testinde p değerine karşılık gelen değerin (Asymp. Sig. (2-tailed) 0,05'ten büyük olduğu durumda verilerin normal dağılıma sahip olduğu varsayılır. Verilerin normal dağılıma uygun olduğu durumda ise, teste ilişkin aşağıdaki hipotezler oluşturulmaktadır.

H₀: Öğrencilerin Muhasebe Meslek Etiği Algılamalarına ilişkin elde edilen veriler normal dağılıma uygundur.

H₁: Öğrencilerin Muhasebe Meslek Etiği Algılamalarına ilişkin elde edilen veriler normal dağılıma uygun değildir.

Bu hipotezler doğrultusunda yapılan Kolmogorov Smirnov Testine ilişkin elde edilen çözümleme Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Kolmogorov Smirnov Testine İlişkin Çözümleme Sonuçları

Test Statistics ^a		
		Muhasebe Meslek Etiği Algısı
Most Extreme Differences	Absolute	,079
	Positive	,038
	Negative	-,057
Kolmogorov-Smirnov Z		,725
Asymp. Sig. (2-tailed)		,636
a. Grouping Variable: Cinsiyet		

Tablo 2’den de görüleceği üzere, anket yöntemi sonucu elde edilen veriler normal dağılıma sahiptir (0,636). Bu sonuca göre oluşturulan H_0 hipotezi kabul edilmektedir.

Bağımsız örneklem t-testinin kullanılabilirliğine ilişkin bir diğer şart da elde edilen verilerin varyanslarının eşit olması gerektiğidir. Buna ilişkin oluşturulan hipotezler ise aşağıdaki gibi tasarlanmış olup Tablo 3’de gösterilmiştir.

H_0 : Öğrencilerin Muhasebe Meslek Etiği Algısına yönelik elde edilen verilerin varyansları birbirine eşittir.

H_1 : Öğrencilerin Muhasebe Meslek Etiği Algısına yönelik elde edilen verilerin varyansları birbirine eşit değildir.

Tablo 3: Verilerin Varyans Durumlarına İlişkin Çözümleme Sonuçları

Test of Homogeneity of Variances			
Muhasebe Meslek Etiği Algısı			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
3,384	1	335	,242

Tablo 3 incelendiğinde, varyansların eşit olma koşulunu gösteren değer 0,242 (p değeri), 0,05 değerinden büyük olduğundan dolayı varyansların birbirine eşit olduğu söylenebilir. Bu durumda da H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

V. BULGULAR ve TARTIŞMA

V.I. Katılımcılara Ait Genel Tanımlayıcı İstatistikler

Bu kısımda, araştırmaya katılanların bazı temel sosyo-demografik özelliklerine ilişkin elde edilen verilere ve bu veriler bağlamında yapılan yorumlara yer verilmiştir. Söz konusu verilerin çözümlenmesi Frequencies yöntemi ile analiz edilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet		
	Sayı	Yüzde
Erkek	166	49,6
Kadın	169	50,4
Toplam	335	100,0

Çalışmaya katılanların cinsiyetlerine ilişkin dağılımlara baktığımızda (Tablo 4) % 49,6'sının erkek, % 50,4'ünün de kadın oldukları görülmüştür.

Tablo 5: Katılımcıların Sınıf Dağılımı

	Hazırlık	Birinci Sınıf	İkinci Sınıf	Üçüncü Sınıf	Dördüncü Sınıf
Sayı	44	57	68	86	80
Yüzde	13,1	17,0	20,3	25,7	23,9

Tablo 5'de araştırmaya katılanların sınıf dağılımlarına ilişkin veriler yer almaktadır. Buna göre, öğrencilerin % 13,1'inin hazırlık sınıfında; % 17'sinin birinci sınıfta; % 20,3'ünün ikinci sınıfta; % 25,7'sinin üçüncü sınıfta ve son olarak % 23,9'unun dördüncü sınıfta olduğu görülmüştür.

Tablo 6: Katılımcıların Öğrenim Türü Dağılımı

Öğrenim Türü		
	Sayı	Yüzde
Birinci Öğretim	204	60,9
İkinci Öğretim	131	39,1
Toplam	335	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim türüne baktığımızda ise, % 60,9'unun birinci öğretim, % 39,1'inin de ikinci öğretim türünde oldukları görülecektir (Tablo 6).

Tablo 7: Katılımcıların “Öğrenim Gördükleri Dile İlişkin” Dağılımı

Öğrenim Dili		
	Sayı	Yüzde
%30 İngilizce	136	40,6
%100 Türkçe	155	46,3

%100 İngilizce	44	13,1
Toplam	335	100,0

Tablo 7, öğrencilerin Gazi Üniversitesinde almış oldukları eğitimin dili ile ilişkili elde edilen verilerdir. Buna göre öğrencilerin % 40,6'sının %30'luk bir düzeyde İngilizce eğitimi; % 46,3'ünün % 100'lük bir Türkçe eğitimi; % 13,1'inin de % 100'lük bir İngilizce eğitimi ile öğrenim gördükleri ortaya çıkmıştır.

Tablo 8: Katılımcıların Mezun Olduğu Lise Türleri Dağılımı

	Öğrencinin Mezun Olduğu Lise				Toplam
	Düz Lise	Ticaret Lisesi	Anadolu Lisesi	Diğer	
Sayı	129	6	167	33	335
Yüzde	38,5	1,8	49,9	9,9	100,0

Tablo 8'de, araştırmaya katılan öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine ait bilgiler sunulmuştur. Buna göre öğrencilerin % 38,5'inin Düz liseden mezun olduğu; % 1,8'inin Ticaret lisesinden mezun olduğu; % 49,9'unun Anadolu lisesinden mezun olduğu ve son olarak % 9,9'unun diğer lise türlerinden (Fen lisesi, Sosyal Bilimler lisesi gibi) mezun olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Katılımcıların Staj Durumu ve Staj Süresi Dağılımı

Öğrencinin Staj Durumu		
	Sayı	Yüzde
Staj Yaptım	33	9,9
Staj Yapmadım	302	90,1
Toplam	335	100,0
Staj veya Çalışma Süresi		
	Sayı	Yüzde
6 Ay ve Daha Az	18	5,4
1 Yıl ve Daha Az	8	2,4
1 Yılden Fazla	7	2,1
	302	90,1

Yapmadım	335	100,0
Toplam		

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere, öğrencilerin % 9,9'luk bir kesimin lise öğrenimleri sürecinde staj yaptığı; % 90,1'inin de staj yapmadığı görülmüştür. Öğrenimleri süresince staj yapanların (% 9,9) bu faaliyeti ne kadarlık bir sürede gerçekleştirdikleri ile elde edilen verilere bakıldığında ise, % 5,4'ünün staj sürelerinin 6 ay ve daha az sürdüğü; % 2,4'sinin staj sürelerinin 1 yıl ve daha az sürdüğü; % 2,1'inin 1 yıldan daha fazla sürdüğü görülmüştür.

Tablo 10: Katılımcıların Meslek Etiği Dersi Alma Dağılımı

Meslek Etiği Dersi Aldınız mı?		
	Sayı	Yüzde
Evet	87	26,0
Hayır	248	74,0
Toplam	335	100,0

Tablo 10'da katılımcıların meslek etiği alma durumuna ilişkin veriler yer almaktadır. Buna göre araştırmaya katılanların % 26'sının söz konusu dersi aldıklarını, % 74'ünün ise dersi almadıklarını görülmüştür.

Tablo 11: Katılımcıların Ders Notu Dağılımı

Öğrencinin Ders Notu						
	Ders Almadım	45'den Az	46-59 Arası	60-80 Arası	81'den Fazla	Toplam
Sayı	248	1	22	42	22	335
Yüzde	74,0	,3	6,6	12,5	6,6	100,0

Yine bu dersi alanların not dilimlerine baktığımızda % 0,3'ünün 45 ve daha az bir puan diliminde yer aldıkları; % 6,6'sının 46-59 puan diliminde; % 12,5'inin 60-80 puan diliminde ve son olarak % 6,6'sının 81 ve üzeri puan dilimlerinde yer aldıkları görülmüştür (Tablo 11).

Tablo 12: Katılımcıların “Meslek Etiğini Nereden Duyduğuna İlişkin” Dağılımı

Meslek Etiğini Nereden Duyulduğu							
	Okul	Arkadaş	Basın	İnternet	Duymadım	Diğer	Toplam
Sayı	155	28	21	23	91	17	335
Yüzde	46,3	8,4	6,3	6,9	27,2	5,1	100,0

Anket yöntemi sonucu elde edilen bir diğer önemli değişken ise, meslek etiği dersinin nereden duyulduğu ile ilgilidir. Yapılan çözümlemede, öğrencilerin % 46,3'ünün meslek etiği dersini okuldan; % 8,4'ünün meslek etiği dersini arkadaştan; % 6,3'ünün meslek etiği dersini basından; % 6,9'unun meslek etiği dersini internetten ve % 5,1'inin diğer yollardan duyduğu görülmüştür. Araştırmaya katılanların bir kısmı ise (% 27,2'lik oranda) meslek etiği dersini herhangi bir yerden duymadığını belirtmişlerdir (Tablo 12).

V. II. Muhasebe Meslek Etiği Algılama Düzeylerine İlişkin Hipotezlerin Testi

Araştırmanın bu kısmında, öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılamasına ilişkin düzeyleri “cinsiyet, okuduğu sınıf, öğrenim türü, öğrenim dili, mezun olunan lise türü, lise öğrenimi sürecinde staj yapma durumu, staj veya çalışma süresi, meslek etiği dersi alma durumu, ders notu, meslek etiği dersini duyma biçimi” değişkenlerine göre incelenmiştir. Bu amaçla araştırmaya katılan öğrencilerin;

A. Muhasebe meslek etiği algılama düzeylerine ilişkin çözümlemeleri descriptive yöntemi ile

B. Algılama düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin çözümlemeleri ise iki seçenekli sorular için Mann Whitney U Testi; ikiden fazla seçeneğe sahip sorularda ise Kruskal Wallis H Testi ile gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada, öğrencilerin algılama düzeylerine ilişkin puan aralıkları Gönen'in ortaya koyduğu sınıflamaya göre değerlendirilmiştir. Buna göre algılama düzeyine ilişkin puan aralıkları 1,00-1,80 diliminde ise çok düşük; 1,81-2,60 diliminde ise düşük; 2,61-3,40 diliminde ise orta; 3,41-4,20 diliminde ise yüksek ve 4,21-5,00 diliminde ise çok yüksek olarak değerlendirilecektir (Gönen, 2013: 97).

H₁: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin cinsiyetlerine göre muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 13: Cinsiyet Değişkenine Göre Muhasebe Meslek Etiği Algılaması Boyutlarının Dağılımı

Cinsiyet	Kişi	Ortalama	Mann Whitney U	P
Erkek	166	3,14	13099,36	0,36404
Kadın	169	3,18		
Toplam	335	3,16		

Tablo 13 incelendiğinde, cinsiyet değişkeninin, Gazi Üniversitesi İşletme bölümünde öğrenim gören öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılamaları bağlamında istatistiksel açıdan anlamlı derecede bir farklılık oluşturmadığı görülecektir (p değeri $0,364 > 0,05$ olduğu durumda). Dolayısıyla H_1 hipotezi reddedilmiştir. Yine, muhasebe meslek etiği algılama düzeylerine ilişkin sonuçlara baktığımızda ise, erkeklerde bu düzeyin 3,14, kadınlarda 3,18 olduğu görülecektir. Buna göre cinsiyet değişkeni bağlamında muhasebe meslek etiği algılaması katılımcılara “orta” düzeyde bir katkı sağlamaktadır.

H_2 : Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin okuduğu sınıf ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 14: Öğrencinin Okuduğu Sınıf Değişkenine Göre Muhasebe Meslek Etiği Algılaması Boyutlarının Dağılımı

Öğrencinin Okuduğu Sınıf	Kişi	Ortalama	Chi-Square	P
Hazırlık	44	3,03	6,175	0,323
Birinci Sınıf	57	3,20		
İkinci Sınıf	68	3,22		
Üçüncü Sınıf	86	3,14		
Dördüncü Sınıf	80	3,17		
Toplam	335	3,15		

Tablo 14’de yer alan Chi-Square testi ile ilişkili çözümlemede p değerinin 0,323 olduğu görülmektedir. Bu değer, anlamlılık düzeyi açısından H_2 hipotezinin reddedileceğini göstermektedir (p değeri $0,323 > 0,05$). Muhasebe meslek etiği algılamasına ilişkin öğrencinin okuduğu sınıf değişkeni hazırlık öğrencilerinde 3,03; birinci sınıf öğrencilerinde 3,20; ikinci sınıf öğrencilerinde 3,22; üçüncü sınıf öğrencilerinde 3,14 ve son olarak dördüncü sınıf öğrencilerinde 3,17 oranındadır. Söz konusu oranlar, öğrencinin okuduğu sınıf değişkeninin muhasebe meslek etiği algılamaları üzerinde “orta” düzeyde bir katkı sağladığını göstermektedir.

H_3 : Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin öğrenim türü ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 15: Öğrenim Türü Değişkenine Göre Muhasebe Meslek Etiği Algılaması Boyutlarının Dağılımı

Öğrenim Türü	Kişi	Ortalama	Mann Whitney U	P
Birinci Öğretim	204	3,15	12715,340	0,523
İkinci Öğretim	131	3,17		
Toplam	335	3,16		

Tablo 15’den de görüleceği üzere, öğrenim türü değişkeninde öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılaması 0,05 anlamlılık düzeyine göre, 0,523 değerindedir. Buna göre, öğrenim türü değişkeni ile muhasebe meslek etiği algılaması arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir (p değeri 0,523>0,05). Bu nedenle, oluşturulan H₃ hipotezi reddedilmiştir. Muhasebe meslek etiği algılamalarına ilişkin değerlere baktığımızda, öğrencinin öğrenim türü değişkeninin birinci öğretimlerde 3,15, ikinci öğretimlerde ise 3,17’lik bir düzeyde olduğu görülecektir. Bu değer daha önceden de ifade edildiği üzere katılımcılara “orta” düzeyde bir katkı sağlamaktadır.

H₄: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin öğrenim gördükleri dil ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 16: Öğrenim Dili Değişkenine Göre Muhasebe Meslek Etiği Algılaması Boyutlarının Dağılımı

Öğrenim Dili	Kişi	Ortalama	Mann Whitney U	P
% 30 İngilizce	136	3,17	9942,700	0,435
% 100 Türkçe	155	3,19		
Toplam	335	3,18		

Tablo 16’da öğrenim dili değişkenine göre öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılama boyutu yer almaktadır. Buna göre, anlamlılık düzeyi 0,05’ten büyük olduğundan dolayı (p değeri 0,435); öğrenim görülen dil öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu durumda önceden oluşturulan H₄ hipotezi reddedilmektedir. Öğrenim dili değişkeni açısından muhasebe meslek etiği algılamalarına ilişkin değerlere bakıldığında ise, % 30’luk bir İngilizce eğitime sahip olanların 3,17’lik bir değerinde, % 100’lük bir Türkçe eğitime sahip olanların ise 3,19 olduğu söylenebilir. Bu değerlere göre öğrenim görülen dil değişkeninin muhasebe meslek etiği algılaması öğrencilere “orta” düzeyde bir katkı sağlamaktadır.

H₅: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin mezun oldukları lise türü ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 17: Lise Türü Değişkenine Göre Muhasebe Meslek Etiği Algılaması Boyutlarının Dağılımı

Lise Türü	Kişi	Ortalama	Chi-Square	P
Düz Lise	129	3,15	3,180	0,480
Ticaret Lisesi	6	3,47		
Anadolu Lisesi	167	3,16		
Diğer	33	3,11		
Toplam	335	3,22		

Tablo 17 incelendiğinde, işletme bölümü öğrencilerinin muhasebe meslek etiği algılamaları ile mezun olunan lise türü arasındaki ilişkinin anlamlı farklılık oluşturmadığı görülecektir. P değerinin 0,480 olduğu durumda H_5 hipotezinin reddedileceği ifade edilebilir (p değeri $0,480 > 0,05$). Araştırma kapsamında incelenen bir diğer değişken olan “lise türü” ‘ne ilişkin elde edilen sonuçlarda da etki düzeyinin düz lise mezunu olanlarda 3,15; Anadolu lisesinden mezun olanlarda 3,16 ve diğer lise türlerinden mezun olanlarda ise 3,11 olduğu görülmüştür. Yani düz lise, Anadolu lisesi ve diğer lise türlerinde katılımcıların muhasebe meslek etiği algılaması “orta” düzeyde olduğu söylenebilir. Bu düzeye ticaret lisesi mezunları açısından baktığımızda ise 3,47’lik bir oranda “yüksek” düzeyde katkı sağladığı görülecektir.

H₆: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin lise öğrenimleri sürecinde staj durumları ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 18: Staj Durumu Değişkenine Göre Muhasebe Meslek Etiği Algılaması Boyutlarının Dağılımı

Staj Durumu	Kişi	Ortalama	Mann Whitney U	P
Staj Yaptım	33	3,15	4640,900	0,568
Staj Yapmadım	302	3,16		
Toplam	335	3,16		

Muhasebe meslek etiği algılama düzeyinin, katılımcılar arasında anlamlı derecede farklılık oluşturup oluşturmadığının tespitini yaptığımız bir diğer değişken staj yapma durumudur. Bu değişken muhasebe meslek etiğinin algılanmasında öğrenciler arasında farklılık oluşturmamaktadır (p değeri $0,568 > 0,05$). Sonuç olarak H_6 hipotezi reddedilmiştir. Staj durumu değişkeninin muhasebe meslek etiği algılamasının tüm boyutlarında, “orta” düzeyde (3,16) bir etkiye sahiptir. Bu etki staj yapanlarda 3,15, staj yapmayanlarda ise 3,16 düzeyindedir.

H₇: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin staj veya çalışma süreleri ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 19: Staj veya Çalışma Süresi Değişkenine Göre Muhasebe Meslek Etiği Algılaması Boyutlarının Dağılımı

Staj veya Çalışma Süresi	Kişi	Ortalama	Chi-Square	P
Yapmadım	302	3,16	1,208	0,628
6 Ay Ve Daha Az	18	3,10		
1 Yıl Ve Daha Az	8	3,05		
1 Yıldan Fazla	7	3,39		
Toplam	335	3,18		

İşletme bölümü öğrencilerinin muhasebe meslek etiği algılamalarının anlamlılık düzeyi üzerinde etkili olan bir diğer değişken öğrencilerin lise öğrenimleri süresince staj veya çalışma süresi değişkenidir. Bu değişken Tablo 19'dan da görüleceği üzere 0,05 düzeyinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır (p değeri $0,628 > 0,05$). Bu durumda H_7 hipotezi reddedilmiştir. Muhasebe meslek etiği algılaması üzerinde etkisi olduğu düşünülen diğer değişken katılımcıların lise öğrenimleri süresince staj veya çalışma süresi bulunma değişkenidir. Söz konusu değişkenin etki derecesinin en yüksek olduğu değer 3,39'luk bir düzeyde 1 yıldan fazla staj veya çalışma süresi bulunanlarla ilişkilidir. Bu düzeyi 3,10'luk bir düzeyde 6 ay ve daha az süre ile staj veya çalışma süresi bulunanlar ve 3,05'lik bir düzeyde ise 1 yıl ve daha az sürede staj veya çalışma süresi bulunanlar takip etmektedir.

H₈: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin meslek etiği dersi alma durumu ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 20: Meslek Etiği Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Muhasebe Meslek Etiği Algılaması Boyutlarının Dağılımı

Meslek Etiği Dersi Alma Durumu	Kişi	Ortalama	Mann Whitney U	P
Evet	87	3,21	10076,620	0,421
Hayır	248	3,14		
Toplam	335	3,18		

Tablo 20'deki test sonuçlarına göre, öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılamaları ile ilgili fikirler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüş olup (p değeri $0,421 > 0,05$) H_8 hipotezi reddedilmiştir. Araştırmaya konu olan ve etki düzeyinin "orta" olduğu bir diğer değişken, katılımcıların meslek etiği dersi alma durumudur. Buna göre, muhasebe meslek etiği algılama düzeyi üzerinde etkisi bulunan sözü edilen dersi alanların ortalamalarının (3,21) almayanlara kıyasla daha yüksektir.

H₉: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin meslek etiği ders notuna göre muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 21: Meslek Etiği Ders Notu Değişkenine Göre Muhasebe Meslek Etiği Algılaması Boyutlarının Dağılımı

Meslek Etiği Ders Notu	Kişi	Ortalama	Chi-Square	P
Ders Almadım	248	3,14	4,418	0,399
45'den Az	1	2,88		
46-59 Arası	22	3,06		
60-80 Arası	42	3,26		

81'den Fazla	22	3,27		
Toplam	335	3,12		

Tablo 21, muhasebe meslek etiği algılaması bağlamında, meslek etiği ders notunun gruplar arasında anlamlılık düzeyi ile ilişkili elde edilen sonuçları içermektedir. Buna göre p değerinin 0,399 olduğu durumda gruplar arasında anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür (p değeri 0,399>0,05). Bu değer sonucunda H₉ hipotezi reddedilmiştir. Muhasebe meslek etiği algılamasının meslek etiği dersi alanların notlarına ilişkin oranlara baktığımızda ise 45'den az puan alan katılımcıların ortalamasının 2,88; 46-59 arası puan alan katılımcıların 3,06; 60-80 arası puan alan katılımcıların 3,26 ve 81'den fazla puan alan katılımcıların 3,27 olduğu görülecektir. Buna göre, meslek etiği dersi, katılımcıların muhasebe meslek etiği algılamasına “orta” düzeyde katkı sağlamaktadır.

H₁₀: Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin meslek etiği dersini duyma biçimi ile muhasebe meslek etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 22: Meslek Etiği Dersini Duyma Biçimi Değişkenine Göre Muhasebe Meslek Etiği Algılaması Boyutlarının Dağılımı

Meslek Etiği Dersi Duyma Biçimi	Kişi	Ortalama	Chi-Square	P
Okul	155	3,18	5,053	0,512
Arkadaş	28	3,14		
Basın	21	3,22		
İnternet	23	3,24		
Duymadım	91	3,13		
Diğer	17	3,02		
Toplam	335	3,16		

Muhasebe meslek etiği algılamalarının gruplar arasındaki anlamlılık düzeyinin ele alındığı son değişken, öğrencilerin meslek etiği dersini duyma biçimi ile ilgilidir. Tablo 22'den de görüleceği üzere, öğrencilerin meslek etiği dersini duyma biçimi ile muhasebe meslek etiği algılamaları arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde fark oluşturmadığı bulunmuştur (p değeri 0,512>0,05). Sonuç olarak H₁₀ hipotezi reddedilmiştir. Muhasebe meslek etiği algılamasının ortaya çıkmasında önemli bir etkiye sahip son değişken, katılımcıların meslek etiği dersini duyma biçimi ile ilgilidir. Bu değişken içerisinde en yüksek değere sahip boyut internet (3,24) boyutudur. Sonuç olarak, muhasebe meslek etiği algılaması üzerinde internetin önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

İşletmelerin ekonomik ve sosyal yönden gelişmişliklerinin sağlanmasında önemli bir rolü olan muhasebe uygulamalarının, uygulayıcıları tarafından yerine getirmesi gereken birtakım etik ilkeleri içerisinde barındırdığı bilinmektedir. Bu bağlamda, TÜRMOB tarafından mesleğe ilişkin etik ilkeler hakkında yönetmelik yayınlanmıştır. Buna göre her muhasebe meslek mensubu, dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve mesleki davranış ilkeleri doğrultusunda mesleğini yerine getirecektir.

Bu çalışmada, yukarıda ifade edilen ilkelerin yerine getirilmesine ilişkin öğrenciler açısından ne düzeyde algılandıklarına yönelik bir çalışma yapılmıştır. Çalışma doğrultusunda hazırlık, birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin muhasebe meslek etiği ile ilgili genel algılama düzeyleri ortaya konmuştur. Sözü edilen etki düzeyinin tespit edilmesi için Gazi Üniversitesi İşletme bölümünde kayıtlı bulunan öğrenciler üzerinde anket yöntemine başvurulmuştur. Buna göre elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Bu çalışmada, araştırmaya katılanların muhasebe meslek etiği algılamasının etki düzeyinin “orta” (3,17) olduğu görülmüştür. Buna göre; “cinsiyet, okuduğu sınıf, öğrenim türü, öğrenim dili, lise türü, staj durumu, staj veya çalışma süresi, meslek etiği dersi alma durumu, meslek etiği ders notu ve meslek etiği dersini duyma biçimi” değişkenleri araştırmaya katılanların muhasebe meslek etiği algılama düzeylerinde orta derecede bir katkı sağlamaktadır.

Yine bu çalışmada, oluşturulan hipotezlerin 0,05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel açıdan farklılığının olup olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre; araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, okuduğu sınıf, öğrenim türü, öğrenim dili, mezun olunan lise türü, lise öğrenimi sürecinde staj yapma durumu, staj veya çalışma süresi, meslek etiği dersi alma durumu, meslek etiği ders notu, meslek etiği dersini duyma biçimi değişkenleri ile muhasebe meslek etiği algılamasının anlamlı derecede farklılık olmadığı görülmüştür. Yani, yukarıda sözü edilen değişkenlerin öğrencilerin muhasebe mesleğine ilişkin genel algılama düzeyleri üzerinde etkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle oluşturulan H₁, H₂, H₃, H₄, H₅, H₆, H₇, H₈, H₉ ve H₁₀ hipotezleri reddedilmiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen sonuçlar bağlamında ise ileride yapılması gerekenleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve mesleki davranış boyutlarını kapsayan muhasebe meslek etiğinin, muhasebe mensupları ve onların ilişkide bulunduğu bireyler üzerinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Önceki çalışmalar da göstermiştir ki, muhasebe meslek mensupları, mesleklerine ilişkin etik ilkelere bağlılıkları nisbetinde kendi faaliyet yürüttükleri sektörde daha uzun süreli bir yer edinmektedir. Bu bağlamda, özellikle araştırmaya konu olan öğrencilerin bu konuda farkındalıklarına yönelik bir dizi uygulama faaliyetlerinde bulunulması gerektiği söylenebilir.

- Muhasebe mesleğinin yerine getirilmesinde son derece önemi bulunan meslek etiği dersinin özellikle yükseköğrenim kurumlarında yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Bu konuda meslek mensuplarının öğrenim düzeylerinin artırılması da sağlanmalıdır.

- Son olarak, araştırmaya katılanların meslek etiği dersini duyma biçimi değişkenine yönelik elde edilen sonuçları da göz önüne alırsak; bu konuda basın ve yayın organları başta olmak üzere, internet ortamında muhasebe mensuplarının mesleklerine yönelik etik uygulamalardan haberdar olmaları sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, H. (2003). *Muhasebe Meslek Etiğinin Kamunun Aydınlatılmasındaki Önemine Meslek Mensuplarının Yaklaşımları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Akın, O. & Özdaşlı, K. (2014). Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Uymaları Gereken Etik İlkelerine Uyuma Düzeyine Yönelik Meslek Mensupları İle Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Algıları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Temmuz, 59-74.
- Aksoy, T. (2006). *Etik*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Aymankuy, Y. & Sarıoğlan, M. (2005). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Yaklaşımları ve Balıkesir İl Merkezinde Bir Uygulama. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(14), Aralık.
- Çetin, A. Dağlı, C. & Sevinç Ş. (2014). “Muhasebe Meslek Etiği Ve Meslek Mensuplarının Etik Hakkındaki Görüşleri Üzerine Isparta İlinde Bir Araştırma”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 55-84.
- Çiftçi, Y. & Çiftçi, B. (2003), Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 10, 79-96.
- Daştan, A. (2009), Etik Eğitiminin Muhasebe Eğitimindeki Yeri ve Önemi: Türkiye Değerlendirmesi. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 26 (1), 281-311.
- Düzmen, S. (2003). *Muhasebe Meslek Etiği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Zonguldak, Turkey.
- Erol Fidan, M. & Subaşı, Ş. (2014). Muhasebe Meslek Mensubu Adaylarının Etik Algıları: İstanbul İli Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim, 64, 111-130.
- Gönen, Burcu. (2013), *Stratejik Yönetim Dersinin Öğrencilere İş Dünyasında Gerekli Nitelikleri Kazandırma Düzeyi: Ankara Üniversitesinde Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Josephson, M. (1995). *Teaching Ethical Decision Making and Principled Reasoning. Business Ethics Readings And Cases in Corporate Morality*. New York: 3.Edition, Mc. Graw Hill.
- İşgüden, B. (2007). Sosyal Ve Kültürel Değerlerin Muhasebe Meslek Etiği Üzerine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.
- Kalaycı, Ş. (2005). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kirel, Ç. (2000). *Örgütlerde Etik Davranışlar, Yönetimi ve Bir Uygulama Çalışması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1211, İ.İ.B.F. Yayın No: 168.
- Marşap, B. (1996). Muhasebe Mesleği, Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri. *Yaklaşım Dergisi*, 37, 119-123.
- Özyürek, H. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarında Etik: Ankara’da Muhasebeciler Üzerine Araştırma. *Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 125-136.
- Saban, M. & Atalay B. (2005). Yönetim Muhasebecileri Açısından Etik ve Etik Davranışın Önemi. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, Eylül, 5 (16), 49-60.
- Selimoğlu, S. K. (2006). Türk Muhasebe Uygulamalarında Etik. *Mali Çözüm Özel Sayı*, 437-456.
- Soylu, Y. (2010). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Düzeylerinin Meslek Etiğinin Algılanması Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Turkey.

- Uslu, S. (1998). *Muhasebe Mesleği Meslek Ahlakı ve Moral Değerler. Muhasebe Denetimi Mesleğinde Yetkiler Sorumluluklar ve Meslek Ahlakı*, III. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İstanbul: İSMMMMO Yayınları).
- Uyar, S., Kahveci, A. & Yetkin, M. (2015). Öğrencilerin Muhasebe Meslek Etiği Algısı: ALTSO Meslek Yüksekokulu Örneği. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Ocak, 8 (2), 237-247.
- Yamane, T. (2001). *Temel Örnekleme Yöntemleri*. Çeviren: A. Esin. M. A. Bakır, C. Aydın. E. Gürbüzsel. İstanbul: Litaratür Yayınları.
- Yıldız, G. (2010). Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İl Merkezinde Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36, 155-178.
- Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik Ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 20194, 13 Haziran 1989.
- Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, T.C. Remi Gazete, Sayı: 26948, 26 Temmuz 2008.